

враховувати зміни в сучасному освітньому просторі, формат навчання, небезпеки, створені воєнним станом. Тому соціальні зміни в Україні зумовлюють зміни у контексті викладання будь-якого предмета загальної середньої освіти. Дорожня карта дає можливість вчасно реагувати на ці зміни, змінювати та доповнювати визначені позиції та удосконалювати шляхи організації процесу викладання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» (від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII): [Електронний ресурс]. – URL: <https://cutt.ly/hrhpm54><https://cutt.ly/hrhpm54>
2. Платформи для навчання учнів: <https://mon.gov.ua/ua/vseukrayinskij-rozklad>
<https://mon.gov.ua/ua/news/distancijni-shkoli-ta-navchalni-platформи-nadayut-bezkoshtovnij-dostup-dlya-zdobuvachiv-osviti>
<https://docs.google.com/document/d/1ND4tq6f11iVFLyYridcZ11CyLVbrnJXSbQm9Lymq9I8/edit>
3. Методичні рекомендації щодо використання всеукраїнських уроків онлайн в професійній діяльності педагога: <https://lms.e-school.net.ua/guide>
<https://osvita.dii.gov.ua/courses> - дія. Цифрова освіта.
4. Дорожня карта професійного розвитку вчителя. URL: http://gnatukvu.blogspot.com/2020/06/blog-post_4.html
5. Валізка творчих вправ на уроках зарубіжної літератури. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cHUif3EOviY>
6. Креативні методики читання, що мотивують та виховують. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DK4rnRuZAIg&list=RDCMUCMsTGJwVun9bqKsfSPnRCHw&index=7>
7. Лисенко О. Проблема національної ідентичності: педагогічний, соціологічний, філософський аналіз [Електронний ресурс] / О. Лисенко // Науковий огляд. - URL: <http://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view>
8. Чупрій Л. Формування загальнонаціональної ідентичності українців в контексті сучасних викликів / Л. Чупрій, П. Гай-Нижник // Гілея: науковий вісник. - 2015. - Вип. 101. - С. 48-53

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В 5-6-Х КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Ірина КОСА,

завідувач науково-методичної лабораторії іноземних мов та міжнародних освітніх обмінів комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»;

Юлія ЗАДУБНЯК,

методист науково-методичної лабораторії іноземних мов та міжнародних освітніх обмінів комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Постійна глобалізація та інтенсифікація розвитку міжнародних контактів у різноманітних сферах життя стимулює переорієнтацію шкільної іншомовної освіти на компетентнісне спрямування освітнього процесу, здатного забезпечити випускників правилами і законами життєдіяльності в швидкоплинному світовому середовищі. Саме тому оновлення змісту навчання іноземних мов, яке є наслідком реформ в освітній галузі, пов'язано з певними змінами в стратегічних напрямках розвитку закладів загальної середньої освіти, зокрема спрямуванням навчальної діяльності на вироблення у здобувачів освіти

життєвих компетентностей, які в майбутньому допомогли б їм адаптуватися до сучасного світового мультилінгвального і полікультурного простору.

Метою мовно-літературної освітньої галузі (**іншомовна освіта**) є розвиток компетентних мовців, здатних спілкуватися іноземними мовами для духовного, культурного і національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень.

Основна стратегічна лінія у визначенні змісту полягає в чіткому окресленні цілей і завдань навчання, відповідно до яких здійснюється добір навчального контенту, визначаються методи, форми, принципи і засоби оволодіння ним. Зміст навчання відповідає Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти, які вказують, чого мають навчитися учні в процесі оволодіння мовою з метою її використання як засобу міжкультурної взаємодії. Після закінчення адаптаційного циклу (5-6 класи) учні закладу загальної середньої освіти, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня А2.

Розвиток життєвих компетентностей у шкільній іншомовній освіті

У швидкоплинному світі важливо розвивати у здобувачів освіти досвід та уміння, що виходять за межі шкільних предметів, зокрема іноземної мови. Відтак зростає потреба у співпраці з представниками інших країн, креативному мисленні та умінні вирішувати проблеми, критично аналізувати джерела інформації, ефективно комунікувати, вміти працювати в команді.

Життєві компетентності або навички 21 століття необхідні для ефективної соціальної взаємодії та втілення власного потенціалу в освіті, кар'єрі та житті загалом. Незважаючи на те, що життєві компетентності інтегровано в кожний предмет, у процесі навчання і викладання іноземних мов вони набувають особливого значення. Тому важливо усвідомлювати, яке саме уміння ми можемо розвивати під час того чи іншого виду діяльності і яких саме результатів ми очікуємо.

Зазначимо, що кожна компетентність має відповідні ключові зони, які поєднують уміння, навички та дії. Ключові зони компетентності поділено на кілька компонентів (дескрипторів), розгляд яких пропонуємо далі.

1. Критичне мислення належить до діяльності, яка забезпечує здатність учнів логічно і послідовно мислити, міркувати про свої вчинки. Критичне мислення передбачає наступні *ключові уміння*:

– *розуміння і аналіз зв'язків між ідеями та аргументами* – здатність учня ідентифікувати та аналізувати інформацію задля розпізнання моделей, взаємовідношень та взаємозв'язків. Вона допомагає учням глибше розуміти ідеї та аргументи, а також інтерпретувати і робити висновки щодо наданої йому інформації;

– *оцінка ідей, аргументів та варіантів* – здатність учнів визначати надійність наданих йому ідей та аргументів, оцінювати логічність ідей аргументів і наведених у них доказів;

– *вирішення проблем та прийняття рішень* – навички визначати і аналізувати проблеми, добирати відповідну інформацію, оцінювати

запропоновані варіанти, приймати рішення щодо вибору і запровадження серед них найбільш ефективного і доцільного, оцінювати прийняте рішення та видозмінювати в подальшому в разі потреби.

Незалежно від віку учнів, в основі розвитку критичного мислення лежить їхня здатність ставити запитання. Тому досить важливим є постійне заохочення учнів перевіряти інформацію, яку вони отримують, і підсумки, які вони роблять (наприклад, ставленням під сумнів надану інформацію, поверненням через певний час до обговорюваної теми).

2. Креативність являє собою здатність швидко генерувати нові ідеї і можливості та відповідно їх опрацьовувати. Серед основних *ключових умінь* постають такі, як:

– *участь у креативній діяльності* – здатність брати участь у різних видах діяльності, спрямованих на розвиток креативності, зокрема в ігровій діяльності, в обговоренні творів мистецтва, в гіпотетичних сценаріях, в мозковому штурмі тощо;

– *створення нового контенту на основі власних ідей та інших джерел* – здатність генерувати різноманітні ідеї, відчуваючи себе при цьому вільним і гнучким, розвивати і реалізовувати напрацьовані ідеї, бути оригінальним;

– *використання новоствореного контенту для вирішення проблем і прийняття рішень* – здатність перевіряти і уточнювати згенеровані ідеї, атакож упевнено презентувати і пояснювати свою позицію іншим.

До наведених вище ключових умінь можемо додати також допитливість, когнітивну гнучкість, толерантність до неоднозначності та непередбачуваності, внутрішню мотивацію, задоволення від знайомства із досі невідомими речами. Тому для розвитку креативності учнів значну роль відіграє вміння вчителя залучати їх до різних видів комунікативної діяльності з елементами неочікуваності, спонтанності, надавати їм вибір у діяльностях, дозволяти їм використовувати уяву і нестандартне мислення.

3. Уміння вчитися передбачає здатність учнів опановувати знаннями, вміннями і навичками, необхідними в їхній особистій та професійній життєдіяльності. *Ключовими вміннями* для розвитку зазначеної компетентності є такі:

– *розвиток навчальних умінь і стратегій навчання* – здатність конспектувати, запам'ятовувати, відновлювати й відтворювати з пам'яті інформацію;

– *контроль свого навчання* – стратегії саморегулювання, набуття автономності, збереження мотивації, розуміння своїх навчальних цілей, концентрації на завданні задля досягнення кращих результатів;

– *саморефлексія та самооцінка навчальних успіхів* – здатність учня рефлексувати над визначенням найкращої для нього індивідуальної освітньої траєкторії, найефективніших умінь і стратегій навчання, а також над подальшими діями в процесі навчання. Встановлено, що учні, які стежать за власним прогресом у навчанні, виявляють більшу схильність до стабільного розвитку, необхідного для досягнення їхньої навчальної мети.

Інструменти організації для розвитку означеної компетентності можуть бути реалізовані через мозкові штурми, занотовування під час прослуховування або читання певної інформації, обговорення проблем під час групової роботи.

4. *Спілкування* є життєвою компетентністю, що уможливорює обмін ідеями та інформацією, а також допомагає виражати почуття та емоції. Це – активний процес, на який впливає складність людської поведінки з її елементами невербальної комунікації, індивідуальними стилістичними особливостями інтерпретації та відносності значень певних понять та явищ. Досягнення ефективної комунікації являє собою значно ширше поняття, аніж засвоєння мовного інвентаря (граматики, словникового запасу, вимови тощо). Комунікація передбачає використання цього мовного інвентаря з метою реалізації бажаного прагматичного ефекту – переконання, вибачення, запровадження дружніх стосунків тощо. *Ключовими вміннями* в межах компетентності постають такі, як:

– *використання відповідної мови та реєстру для контексту* – здатність учнів розуміти формальні та неформальні ситуації, вміння варіювати мову і засоби вираження відповідно до стилю комунікації, усвідомлення різниці між стилями міжкультурного спілкування. Доцільне використання мовних одиниць і структур дозволить їм досягнути бажаного ефекту: переконати співрозмовника, привернути й утримати його увагу, наголосити на важливій інформації;

– *ведення бесіди* – вміння ефективно і продуктивно спілкуватися, ініціювати, підтримати і завершити бесіду, передати співрозмовнику потрібну інформацію, використовуючи відповідні ключові комунікативні стратегії;

– *участь у розмові з впевненістю та ясністю* – здатність дотримуватися відповідних і доцільних тактик і стратегій міжособистісного спілкування, ураховуючи важливість використання невербальних засобів спілкування (тональність, структура висловлення, вираз обличчя, зоровий контакт), здатність продукувати зв'язне й логічне мовлення, відчуваючи при цьому себе впевнено.

5. *Співпраця*, поряд з вмінням вирішувати проблеми, є також однією з ключових компетентностей 21-го століття, оскільки передбачає ефективний розподіл праці, використання інформації з різних джерел, урахування здобутків досвіду інших. Наявність такої компетентності в учнів дозволить їм досягти набагато більше, ніж вони могли б зробити самотужки. *Ключовими вміннями* компетентності «Співпраця» є такі:

– *вміння брати відповідальність за свій внесок у групову роботу* – здатність брати активну участь у груповій діяльності, виконувати різні ролі, вільно обмінюватися ідеями з іншими, виявляти бажання обговорювати в групі свою діяльність;

– *вміння слухати з повагою і давати конструктивну відповідь на внесок інших у спільну роботу* – здатність уважно слухати інших і враховувати їхню точку зору, навіть якщо вона не збігається з власною, здатність висловлюватися по черзі, давати конструктивний зворотній зв'язок, допомагати членам групи і підтримувати їх, відстоювати власні рішення та ідеї задля спільного розвитку групи;

– *вміння працювати на результат* – здатність учнів забезпечувати умови

для досягнення поставленою перед групою мети, що, в свою чергу, відображає уміння оцінювати всі можливості, варіанти і точки зору під час групової діяльності, визначати найоптимальніші рішення для розв'язання окреслених завдань, передбачати ризики, які можуть виникати на шляху до досягнення мети.

6. Соціальна відповідальність являє собою компетентність, яка розглядає шляхи розвитку уміння усвідомлювати свою належність до певної соціальної групи, свою роль у ній з глобальної точки зору, вносити позитивні зміни задля її розвитку та підтримувати її, а також уміння контактувати з представниками інших етнічних і культурних груп. У межах компетентності визначають наступні *ключові уміння*:

– *розуміння своїх обов'язків у групі та суспільстві* – вміння визначати і усвідомлювати особисту і соціальну відповідальності на різних рівнях – від конкретного до загального;

– *вияв міжкультурної обізнаності* – здатність учня описувати і аналізувати особливості своєї та інших культур, позитивно й шанобливо порівнювати їх, співпрацювати з представниками інших етносів і культур;

– *розуміння загальнолюдських проблем* – здатність учня визначати, обговорювати, розуміти низку загальнолюдських проблем щодо здоров'я, прав людини, навколишнього середовища, а також усвідомлювати той вплив, які мають його вчинки в контексті окреслених питань.

7. Розвиток емоційного інтелекту є запорукою успішності учня будь-якого віку, а емоційні навички визначають як соціальну, так і когнітивну складову його розвитку. Емоційний інтелект впливає на навчання і здатність ефективно виконувати поставлені перед учнем завдання. Особливості його розвитку, оцінки і підтримки полягають у тому, що в цих процесах учитель не бере активної участі. Єдине, чим він може допомогти учневі, це – сформулювати завдання і підібрати такий навчальний матеріал, який би допоміг йому в розвитку цієї компетентності. Серед *ключових умінь* компетентності «Розвиток емоційного інтелекту» називають такі, як:

– *визначення і розуміння емоцій інших* – здатність учня помічати, усвідомлювати і виражати почуття в різних ситуаціях і контекстах, а також розуміти причину цих емоцій та їхній вплив на поведінку. Досягнення таких умінь можливе через рефлексію і самооцінку своїх сильних і слабких сторін, шляхом осмислення і озвучення емоцій, а також визначення і опису вірувань, цінностей і дій;

– *керування власними емоціями* – здатність відчувати емоції, момент їхнього виникнення, а також запускати механізм, який допоможе справитися з емоційною напругою задля мінімізації негативних емоцій та посилення позитивних;

– *емпатія та уміння будувати стосунки* – здатність не лише розуміти точку зору інших, а й відчувати й виявляти почуття емпатії, підтримувати інших.

Формування ключових компетентностей засобами іноземної мови є тривалим процесом, який не закінчується вивченням певної теми спілкування або завершенням навчання у закладі загальної середньої освіти. Він зумовлений

тематикою, яка визначається навчальною програмою для кожного класу окремо. Більшість ключових компетентностей формуються і надалі, в різних обсягах і напрямках, упродовж усього процесу вивчення іноземної мови. Водночас деякі з них мають вибірковий характер і формуються лише в межах окремих тем спілкування. Поряд із цим, є компетентності, формування яких здійснюється інтегровано, тобто в межах кількох тем на різних етапах навчання.

Модельні навчальні програми та підручники

Модельна навчальна програма з іноземної мови визначає орієнтовну послідовність та окреслює очікувані результати навчання учнів, а також формує зв'язок між очікуваними результатами, змістом навчання й різновидами навчальної діяльності. Навчальний заклад має право самостійно обирати варіант модельної програми і на її основі створювати навчальну програму закладу з подальшою деталізацією результатів навчання – від очікуваних результатів за розділом та темою (що визначає модельна програма) до очікуваних результатів кожного уроку (що визначає вчитель у навчальній програмі) .

Для викладання іноземної мови **як першої** пропонується дві редакції програм:

• [Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти \(авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.\).](#)

• [Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти \(авт. Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.\).](#)

Навчальні програми є рамковими, а отже, не обмежують діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатися інтегровано, наприклад, *Відпочинок і дозвілля + Подорож, Одяг + Погода, Подорож + Країни, мова яких вивчається*. Проміжні результати за класами визначають учителі, орієнтуючись на кінцевий результат.

Відповідно до комунікативного та діяльнісного підходів, значну увагу доцільно приділити використанню інтерактивних видів мовленнєвої діяльності (моделювання навчально-мовленнєвих ситуацій, рольові ігри, проектна робота тощо), потенційні можливості яких допоможуть якомога краще наблизити процес навчання іншомовного спілкування до реальних умов життєдіяльності в сучасному світовому просторі.

Лексичний матеріал добирається відповідно до зовнішнього контексту, тематики ситуативного спілкування, зокрема підтеми, рівня володіння мовою, що досягається, та в обсязі, достатньому для реалізації комунікативних намірів учнів.

Мовний інвентар (граматика) є орієнтовним і добирається відповідно до контексту (комунікативної ситуації), потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі граматичні теми.

Тексти для читання та аудіювання варто будувати на автентичному мовному матеріалі та містити актуальну тематичну інформацію, що послужить підґрунтям для організації іншомовного спілкування в усному та писемному мовленні.

Основними засобами навчання є підручники, рекомендовані/допущені МОН України до використання в освітньому процесі. При виборі [підручника](#) зважайте, за якою редакцією програми він складений. Адже кожен підручник створюється за певною модельною навчальною програмою і є орієнтований на використання в різних навчальних закладах.

<i>Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П. та інші)</i>	<i>Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» (авт. Зимоля І. М., Мойсюк В. А. та інші)</i>
«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Карпюк О. Д., Карпюк К. Т.)	«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (<i>Hip-Hip Hello!</i>) (авт. Амелія Уолкер, Ненсі Левіс, Маргарет Робінсон, Любченко О. С.)
«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Задорожна І. П., Будна Т. Б., Дацків О. П.)	«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (<i>Prepare</i>) (авт. Джоанна Коста, Мелані Вільямс)
«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (<i>Stories</i>) (авт. Коршунова А. С., Михайлова Ю. С., Фролова Д. М., Якушко В. В.)	
«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (<i>Full Blast! Plus</i>) (з аудіосупроводом) (авт. Мітчелл Г. К., Марілені Малкогіанні)	
«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Лаура Бродбент)	
«Англійська мова (5-й рік навчання)» підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) (авт. Нерсисян М. А., Піроженко А. О.)	

Щоб досягти очікуваних результатів власної навчальної програми вашого освітнього закладу, можливе використання іншої додаткової навчальної літератури, електронних засобів та ілюстративних матеріалів. Усі засоби доцільно застосовувати комплексно, забезпечуючи таким чином взаємопов'язане і паралельне навчання усіх видів мовленнєвої діяльності. У нагоді можуть стати інтернет-ресурси сайтів [Нової української школи](#) та [Британської Ради](#).

Тематичне планування

Для планування роботи над темою звертаємо увагу на необхідності контекстуалізації навчання іноземної мови (тобто, в якому контексті може бути вжитий учнями той чи інший мовний матеріал). Це потребує попереднього планування вчителем всієї ситуативної теми (комплексу уроків). Для прикладу пропонуємо алгоритм планування:

1. Обираємо тему та підтему ситуативного спілкування.
2. Визначаємо зовнішній контекст – локації, люди, об'єкти, події, дії/операції, тексти.

3. Описуємо комунікативні мовленнєві уміння відповідно до конкретних очікуваних результатів програми.

4. З'ясуємо, які наскрізні вміння розвиватимуться засобами теми.

5. Окреслюємо результати учіння (комунікативні мовленнєві вміння + наскрізні вміння) на кінець опрацювання теми, які є основою для визначення конкретних завдань окремих уроків.

6. Визначаємо стратегії та способи формувального та підсумкового оцінювання.

7. Добираємо відповідний мовний матеріал.

Планування уроку – це процес вибору й організації цілісного набору видів діяльності, які охоплюють певний період часу в класі. Кожен урок має свою ідентичність. Плани уроків повинні охоплювати окремі пункти програми та повинні бути розроблені з урахуванням індивідуального підходу. Ефективний план уроку відноситься до дорожньої карти, яку вчитель створює, щоб зробити урок успішним у досягненні бажаних результатів.

Процес розробки плану уроку починається з визначення потреб учнів, визначення цілей або стандартів, яких учні повинні досягти, і вибору підходу та методів, які найкраще відповідають навчальній ситуації.

План уроку складається з кількох компонентів. Сюди входять профіль класу, цільові завдання, процедура (яка включає етапи), режим роботи, час виконання кожного виду діяльності. Використання цих складових є обов'язковим, тому що це дає змогу зробити частину навчання звичною, автоматизованою. Цей автоматизм допомагатиме вчителю звільнити свою робочу пам'ять для інших складніших частин навчального процесу. До того ж, план відображає професіоналізм вчителя та мінімізує непередбачуваність.

Учителі повинні визначати навчальні цілі кожного уроку, тому що без чітко поставлених цілей урок не буде ефективним. Цілі навчання – це твердження, що описують результат, який вчитель хоче, щоб учні показали в кінці уроку, і який можна використовувати для оцінки успіху заняття. Іншими словами, цілі навчання стосуються того, що учні повинні знати та вміти робити до кінця уроку, чого вони не могли зробити раніше.

Цілі мають бути SMART (конкретні, вимірювані, досяжні, релевантні, прив'язані до часу). Формулювання чітких початкових цілей під час планування уроку виконує наступні основні функції:

- окреслення перед вчителем мети, яку необхідно досягти під час проведення уроку;
- надання учням уявлення про те, чого вони можуть очікувати навчитися і що від них очікують до кінця уроку;
- рефлексія та оцінка ефективності викладання, навчання та ефективності уроку.

Етап презентації матеріалу не повинен займати багато часу. Що ще важливіше, учні повинні практикувати та використовувати мову в ситуаціях, наближених до реальних.

Плануючи навчальну діяльність, учителі повинні враховувати типи діяльності, в яких учні мають брати участь, щоб розвинути навички та знання, необхідні для ефективного навчання. Під час планування оцініть, скільки часу ви витратите на кожну з них. Важливо, щоб кожна навчальна діяльність на уроці була узгоджена з навчальними цілями уроку.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області є неприпустимим.

Під час розроблення системи календарно-тематичного та поурочного планування вчитель має самостійно вибудовувати поетапність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в навчальній програмі. Вчитель може переносити теми уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних центрів можуть лише надавати методичну допомогу вчителю з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Оцінювання навчальних досягнень учнів

Система оцінювання має на меті допомогти вчителю конкретизувати навчальні досягнення учнів і надати необхідні інструменти для впровадження неупередженого, об'єктивного й справедливого оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Відповідно до Рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН України від 01.04.2022 р. № 289), основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться освітнім закладом, є **формувальне поточне оцінювання** та **підсумкове оцінювання**: тематичне, семестрове, річне. За вибором закладу оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою.

За рішенням педагогічної ради (за потреби) закладу освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання, а також можуть визначити адаптаційний період, впродовж якого не здійснюється поточне та тематичне оцінювання.

Поточне формувальне оцінювання

Поточне формувальне оцінювання здійснюється системно в процесі навчання на основі викладеного нижче алгоритму діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання, що, зокрема, забезпечить наступність між підходами до оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової і базової середньої освіти:

- *формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей на*

певний період (наприклад, заняття, тиждень, період, відведений для вивчення теми, тощо). Основою для вироблення навчальних цілей є очікувані результати навчання, передбачені відповідною навчальною програмою, та критерії оцінювання;

- *інформування учнів про критерії оцінювання, за якими буде визначено рівень їхніх навчальних досягнень на кінець навчального семестру та року.* Доцільно впроваджувати поступове залучення учнів до вироблення критеріїв оцінювання результатів окремих видів навчальної діяльності;

- *надання учням зворотного зв'язку щодо їхніх навчальних досягнень відповідно до визначених цілей.* Зворотний зв'язок має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим і своєчасним. Важливо не протиставляти учнів одне одному. Варто акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учня / учениці. Труднощі в навчанні доцільно обговорювати з учнями індивідуально. Зворотний зв'язок надають у письмовій, усній або електронній формі, залежно від дидактичної мети й виду навчальної діяльності;

- *створення умов для формування вміння учнів аналізувати власну навчальну діяльність (рефлексія).* Під час навчальної діяльності необхідно спрямовувати учнів на спостереження своїх дій і дій однокласників, осмислення своїх суджень і дій з огляду на їх відповідність навчальним цілям. Важливим є створення умов для активної участі учнів у процесі оцінювання із застосуванням критеріїв, зокрема шляхом самооцінювання та взаємооцінювання, та спільне визначення подальших кроків для покращення результатів навчання;

- *корегування освітнього процесу з урахуванням результатів оцінювання та навчальних потреб учнів.* Формувальне (поточне формувальне) оцінювання, окрім рівневого або бального може здійснюватися у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо).

Основною ланкою в системі контролю у закладах загальної середньої освіти є поточний контроль, що проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення корегування щодо застосовуваних технологій навчання.

Основна функція поточного контролю – навчальна. Запитання, завдання, тести, тощо спрямовані на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, тому індивідуальні форми доцільно поєднувати із фронтальною роботою класу. Також звертаємо увагу на важливість урахування мотиваційно-стимулюючої функції поточного оцінювання.

Підсумкове оцінювання

Тематичне оцінювання пропонується здійснювати на основі поточного оцінювання без проведення діагностичних (контрольних) робіт. Під час виставлення тематичного бала результати перевірки робочих зошитів не враховуються.

Семестрове оцінювання здійснюють з урахуванням різних видів навчальної діяльності, які мали місце протягом семестру, та динаміки особистих

навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання для проведення семестрового контролю складаються на основі програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються вчителем з урахуванням рівня навченості учнів, що дає змогу реалізувати диференційований підхід до навчання. Семестровий контроль може бути комплексним, проводиться у формі тестування тощо. Фіксація записів тематичного та семестрового оцінювання проводиться в окремій колонці без дати. Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів.

Річне оцінювання здійснюють на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих навчальних досягнень здобувачів освіти протягом року.

Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання здійснюють за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12.

Оцінка результатів навчання учнів є конфіденційною інформацією, яку повідомляють лише учневі/учениці, його/її батькам (іншим законним представникам).

Відомості, отримані під час підсумкового оцінювання результатів навчання, застосовують у формульованому оцінюванні, зокрема, для вироблення навчальних цілей на наступний період, визначення труднощів, що постали перед учнем/ученицею, та коригування освітнього процесу.

Для забезпечення наступності між підходами до оцінювання результатів навчання здобувачів початкової та базової середньої освіти, рекомендуємо у першому семестрі 5-го класу підсумкове оцінювання результатів навчання учнів здійснювати за рівневою шкалою, а його результати позначати словами або відповідними літерами: «початковий (П)», «середній» (С), «достатній» (Д), «високий (В)», та супроводжувати вербальною характеристикою з орієнтацією на досягнення учня / учениці (а не на помилки або невдачі). При переході від підсумкового оцінювання за рівневою шкалою в I семестрі до оцінювання за бальною шкалою в II семестрі рекомендуємо при виставленні річної оцінки орієнтуватись на оцінку за II семестр, а можливу різницю між рівнями результатів навчання у I та II семестрах враховувати шляхом виставлення річної оцінки, що відповідає вищому показнику.

Під час оцінювання навчальних досягнень важливо враховувати дотримання учнями принципів доброчесності, а саме: вияв поваги до інших осіб, їхніх прав і свобод, дбайливе ставлення до ресурсів і довкілля, дотримання принципів академічної доброчесності. У разі порушення здобувачем освіти принципів доброчесності під час певного виду навчальної діяльності, учитель може прийняти рішення не оцінювати результат такої навчальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.
2. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу у

першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» : Лист Міністерства освіти і науки України від 06.08.2021 № 4.5/2303-21. URL: https://drive.google.com/file/d/1o5N_1tNHpFPOxEt7eeEi0y2W09XAOTjg/view.

3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289. URL: https://drive.google.com/file/d/1fJ6ocII3kIhAq1UI5InNorfoj7rZh_3J/view.

4. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model_navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf.

5. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Зимомря І. М., Мойсюк В. А, Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М.В.). URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model_navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Zymomrya.ta.in.14.07.pdf.

6. Effective Lesson Planning. URL : <https://www.myenglishpages.com/blog/effective-lesson-planning-for-english-language-classrooms/>.

7. Lesson Planning. URL : <https://cte.smu.edu.sg/approach-teaching/integrated-design/lesson-planning>.

8. <https://www.britishcouncil.org.ua/en>.

9. <https://www.teachingenglish.org.uk/>.

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА» НА УРОКАХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Наталія ЧЕРТКОВА,

завідувач науково-методичної лабораторії суспільствознавчих дисциплін комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»;

Інна ВІДБОРЕНКО,

методист науково-методичної лабораторії суспільствознавчих дисциплін комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

У 2022/2023 навчальному році освітня реформа «Нова українська школа» продовжить активно впроваджуватися у базовій школі.

Основними нормативними документами є:

- Концепція «Нова українська школа»

(<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>)

- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>)